

INSTITUT FOR PLANTEPATOLOGI

Månedsoversigt over plantesygdomme

548. Maj 1984

Der blev for maj måned modtaget indberetninger fra 76 medarbejdere.

Vejret var i begyndelsen af maj måned specielt i ugen fra d. 7.-14. maj ret køligt med lave temperaturer og med hyppig nattefrost. I de fleste egne af landet faldt der nedbør under normalen.

Temperaturen. De enkelte ugers middeltemperatur blev med normalen i (): 9,5 (9,2), 7,1 (10,3), 12,8 (11,3), 13,9 (12,2).

Nedbøren var i de fleste egne under normalen, men lå dog over normalen i de sydlige landsdele. For Jylland/Øerne faldt der 34 mm mod normalt 38 mm. Fordelingen i de enkelte amts-

kommuner blev med normalen i (): Nordjylland 31 (34), Viborg 23 (35), Århus 28 (35), Vejle 42 (40), Ringkøbing 33 (39), Ribe 33 (42), Sønderjylland 53 (45), Jylland i alt 34 (38). Fyn 29 (40), Vestsjælland 28 (35), Frederiksborg-København-Roskilde 31 (38), Storstrømmen 45 (40), Øerne i alt 33 (38) og Bornholm 30 (34).

SYGDOMME PÅ LANDBRUGSPANTER

KORN OG GRÆS

Nattefrost og kulde har præget kornafgrøderne meget kraftigt. I vintersæden, specielt i rugmarkerne, kan der nu ved gennemskridningen ses hvidlige partier af akset, som er gået til på grund af kraftig kuldepåvirkning. I adskillige vinterbygmarker krøller stakken ved gennemskridningen, hvilket også skyldes kuldepåvirkninger, formentlig i forbindelse med lettere tørkeskade. I vinterhvedemarkerne ses samme symptomer, hvor akset ved skridningen har besvær med at komme ud af skedebladet. Af de mange indberetninger skal nævnes enkelte karakteristiske. Martin Andersen, Flauenskjold, skriver, at frosten var hård ved rug og hvede, men dog værst i hveden. Hårde nedfrysninger hang nøje sammen med manganmangel. Fra Nordthy skriver Harald Pedersen, Thisted, at der på visse lavbundsjorder er set ret kraftig frostsvidning. Fra Ålborg skriver Carl Åge Pedersen, at der den 12. maj blev set ret kraftig nedfrysning af hvede i en enkelt mark på lav jord. N.J. Winge, Støvring, skriver, at svage skader er set i en periode med nattefrost, men at kornet nu synes at have rettet sig. J.A. Jakobsen, Ringkøbing, skriver, at mange nætter med meget lave temperaturer, op til flere minusgrader, har præget rugmarkerne stærkt. De har nu trods alt rettet sig og står fint. Det var naturligt nok på de løse, tørre jorder, der opstod de største frostskafer. Erik Christensen, Løgumkloster, skriver, at havre på mosejord bortfrøs helt. Takket være den løse jord var havren sået dybt og er nu igen blevet grøn. A.S. Asmussen, Svendborg, skriver, at tidlig kuldeskade, specielt i marker sået efter kløvergræs (kalimangel) ses i enkelte tilfælde. Kuldeskafer i form af mærker på vintersædens blade, skridningsvanskeligheder og krøllede aks i vinterbyggen

er meget almindeligt udbredt. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at der i mange vintersædmarker er set kuldesymptomer, men at det dog ikke synes at have skadet væsentligt. Søren Christiansen, Kalundborg, skriver, at der i første halvdel af maj overalt blev konstateret skader efter ondartet nattefrost, og det kulminerede op til weekenden d. 13. maj. I disse nætter blev der flere steder på lavere liggende områder målt ned til -8 til -10°C . På den almindelige høje jord faldt temperaturen helt ned til -5°C . Vårbyg var overalt præget af frostsvidninger. På lav jord er der eksempler på total nedfrysning af hvede og rug. Forholdene blev forstærket af tørken. Jørgen Ravn, Fensmark, skriver, at der i vinterbygmarkerne er set lidt deforme stakke ved gennemskridningen. I vårbyggen er der blevet set en del kuldesymptomer på bladene. Mads Kristensen, Roskilde, skriver, at der især i området nordøst og vest for Roskilde blev set meget kraftig nattefrost. Nogle vinterbygmarker er meget kraftigt mærket af dette, men kuldesymptomerne kan da også ses i hvede og i vinterrapsen, som visnede ned på de mest udsatte steder. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at alle kornmarker i maj måned har lidt af nattefrost, specielt i første halvdel af måneden. På lave arealer er det især gået ud over rug og vinterbyg. N. O. Larsen, Frederikssund, skriver, at næsten alle kornmarker bærer præg af kulde, og især af nattefrosten. Mest udtalt er det på de lavere arealer og på let løs jord. Vinterbyg på lave humusjorder har taget stærk skade. Fra Møn skriver Søren Hansen, Stege, at kraftig nattefrost omkring 1. maj gav voldsomme frostskaader på lavbundsjordene, specielt hvor der også var lidt manganmangel. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at svidninger på grund af nattefrost er set i begyndelsen af måneden.

Fremspiring. Fra Læsø skriver Svend-Otto Hansen, Vesterø Havn, at der i den meget tørre jord flere steder har været

problemer med at få vårsæden, men navnlig vårrapsen, til at spire.

Bladpletter. I adskillige Caja-bygmarker er der set en del fysiogene nekrotiske pletter på bladene. H.P. Nielsen, Bjerringbro, skriver således, at der er temmelig mange Caja-bygmarker, der står med brunlige pletter på bladene, især de ældre. Det minder om skoldpletsyge, men det er det ikke. De tilsvarende pletter kan også ses i en del vinterbygmarker, navnlig med sorten Igri. Vækstforholdene, specielt i forbindelse med de kølige nattemperaturer, har været årsagen.

Kaliummangel er som så ofte før set med ret udbredte angreb i vårbygmarker, sået efter græsmarker. Poul Olsen, Hobro, skriver således, at kaliummangel i bygmarker, sået efter græsmarker, og hvor der er taget flere slæt sidste sommer, er meget almindeligt i år. Normalt er kaliummangel dog overstået på kort tid, når rodkiftet har fundet sted. J.A. Jakobsen, Ringkøbing, skriver således, at den intensive græsdyrkning og sidste års store nedbør i fællesskab har bevirket, at der nu blev set en del kaliummangelsymptomer i vårbyggen. Svend Eg, Brande, omtaler ligeledes meget udbredte kaliummangelsymptomer i vårbyggen, og hvor forfrugten har været kløvergræs, som har været anvendt til slæt hele sidste sommer.

Fosformangel har kun optrådt med enkelte angreb og primært på lavere liggende arealer, samt på sorte hedesandsjorder.

Lyspletsyge (manganmangel) har i vintersæden optrådt med lidt stærkere angreb, end der normalt ses. Harald Pedersen, Thisted, skriver således, at der først i maj måned kunne ses manganmangelsymptomer i vintersæden, specielt vinterbyggen. N.J. Winge, Støvring, skriver, at der især i vinterbyggen

blev set meget kraftig lyspletsygesymptomer i flere marker. Poul Olsen, Hobro, skriver, at landmændene er blevet stærkt opfordret til at få mangan ud om efteråret for at undgå manganmangelen i vintersæden. Herved opnås en betydelig bedre overvintring, og her i foråret har det dog også kun i enkelte vintersædmarker været nødvendigt med en ekstra mangantildeling. H.P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der hist og her pletvis såvel i hvede som i rug har været manganmangel. I vinterbyg er der set enkelte meget kraftige angreb. Stærkt angreb ved et reaktionstal på 6,6, mens vinterbyggen stod godt ved et reaktionstal på 5,9. Der var tale om en ret god, mørk sandmuldet jord. Fra Herningegnen skriver H. Dollerup-Nielsen, at lyspletsygen i vintersæden har været noget mere udbredt end normalt set. Fra Fyn skriver J.E. Paulsen, Fåborg, at der er set manganmangel i mange marker, men pletvis, og hovedsagelig kun med svage symptomer. Fra Roskilde skriver Claus S. Madsen, at hvor frostskaerne har været størst i vintersædmarkerne, har der tillige været en kombination med lyspletsyge.

I vårsæd er der også set udbredte og kraftige angreb, bl.a. på grund af den forholdsvis meget tørre og løse jord.

Hundegræsspætning (Cocksfoot mottle virus) har været ret udbredt i en del afgræsningsmarker, indeholdende hundegræs. A.S. Asmussen, Svendborg, omtaler således et tilfælde af mild hundegræsvirus i en 2den års græsmark. Angrebene, nævnt i april måned, er ved en fejltagelse nævnt under forkert navn.

Nøgen bygbrand (Ustilago nuda). Søren Christiansen, Kalundborg, skriver, at der i 2-3 vinterbygmarker er konstateret stærke angreb af nøgen bygbrand. Der blev optalt 30-40 brandaks pr. m².

Meldug (Erysiphe graminis) har i vinterhvede i det meste af maj måned kun optrådt med sporadiske angreb. Kun i sorterne Kanzler og Disponent er der set kraftigere angreb. I slutningen af maj begyndte meldugangrebet dog at brede sig, specielt i sorten Kanzler.

Martin Andersen, Flauenskjold skriver, at der omkring d. 25. maj blev konstateret de første angreb af meldug i vinterhveden. Det var i sorterne Kanzler, Vuka og Kraka. Angrebene var svage med undtagelse af vandede arealer.

I de sydligere landsdele startede angrebet noget tidligere. A.S. Asmussen, Svendborg, skriver således, at de modtagelige sorter blev angrebet først i maj, hvorimod der på Kraka ved udgangen af maj kun findes begyndende angreb. Jon Birger Pedersen, Ringe, skriver, at der i mange usprøjtede marker her sidst i maj blev konstateret ret udbredte angreb i Krakahveden, som er den nærmest enerådende sort på egnen. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at Kanzler har og har haft megen meldug, og at der har været sprøjtet mindst 2 gange i de fleste marker. Andre sorter er også begyndt at få meldugangreb nu, og angrebene er kraftigst, hvor markerne er kraftigt gødede, men man kan dog også se begyndende angreb i tynde marker. R. Munch-Andersen, Odense, skriver, at der findes almindeligt svage angreb i Kraka, Imba og Longbow. I Kanzler, selv i 2 gange behandlede marker, er der nu igen begyndende angreb på de øvre blade. Søren Christiansen, Kalundborg, skriver, at der på et ret tidligt tidspunkt kunne findes meldug nederst på hvedestråene i mange marker. Udviklingen har dog været meget svag i løbet af måneden, især i Kraka. Omkring d. 20. maj begyndte der dog at ske noget i Vuka og især i de forskellige fremmede sorter som Kanzler, Brigand og Longbow. På Kalundborgegnen er Kraka-hvedemarkerne mange steder endnu ikke behandlet første gang. N.O. Larsen, Frederikssund, skriver, at der sidst på måneden begyndte at vise

sig svage angreb af meldug i hovedsorterne Kraka og Vuka. Kanzler og Disponent blev angrebet noget tidligere og står nu med ret stærke angreb. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at de modtagelige sorter har været en del angrebet, men mange landmænd har på Lolland-Falster sprøjtet forebyggende med Bayleton først i maj måned. Frits Christensen, Bornholm, skriver, at melduggen i vinterhveden de sidste dage i maj begyndte at vise sig med svage angreb, specielt i de meget kraftige hvedemarker. Det er kun i sorten Kanzler, at der kan ses angreb af betydning.

I vinterbygmarkerne har meldugangrebet generelt været forholdsvis svagt. Med udgangen af maj måned skete der dog en vis spredning af melduggen. H.P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der i slutningen af maj kun er blevet set ganske svage meldugangreb. Enkelte avlere har dog desværre været sent på færde med den forebyggende sprøjtning, eller har helt glemt den, og her ses lidt kraftigere angreb. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at der før sidste lovpligtige sprøjtning kun er set svage meldugangreb i vinterbyggen. Søren Christiansen, Kalundborg, skriver, at hvor der er sprøjtet korrekt i tide, ses ingen meldug af betydning. En sen eller mangelfuld behandling medfører fortsat mere eller mindre meldug på de nederste 20 cm af strået. Jørgen Ravn, Fensmark, skriver, at hvor de to lovbefalede sprøjtninger er udført omkring d. 5. april og igen d. 5. maj ses nu begyndende angreb af meldug, og en 3. sprøjtning bliver foretaget her i mange marker. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at der i alle vinterbygmarker er konstateret mere eller mindre meldug. Specielt hvor sprøjtningerne ikke er foretaget rettidigt. Planteværnscentrets retningslinier bliver ikke overholdt i alle tilfælde. Meldug er konstateret tidligt i vårbyg nær vinterbyggen. Reglerne bør bibeholdes og håndhæves hårdere. N.O. Larsen, Frederikssund, skriver, at der i de meget tætte vinterbygmarker har udviklet

sig en del meldug i slutningen af måneden, og en 3. sprøjtning bliver måske nødvendig. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster skriver, at der er set svage angreb, selv om der er sprøjtet efter forskrifterne. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at meldug har været almindeligt forekommende i de fleste vinterbygmarker siden 2. uge i maj. Midler som Bayleton og Tilt har ikke kunnet stoppe angrebene, som i de sidste dage af maj bredte sig kraftigt.

I rugmarkerne er der kun set meget sporadiske angreb af meldug.

I vårbygmarkerne blev der set de første begyndende angreb omkring midten af maj måned. Det var specielt i de tidligst såede vårbygmarker, samt i marker der lå tæt op ad vinterbyg, at de første angreb sås. I slutningen af måneden bredte angrebene sig noget. En sort som Cerise synes at være angrebet noget kraftigere. Triumph har generelt over hele landet kun været svagt angrebet. C.E. Borregaard, Holstebro, skriver, at melduggen i vårbyg har udviklet sig stærkt i sorter med Laevigatumresistens, mens der kun ses begyndende angreb i sorter med andre resistenskilder. Kaj N. Eriksen, Lolland-Falster skriver således, at Cerise, der er i besiddelse af Laevigatum- og Weihenstephanresistens, er kraftigt angrebet i mange marker. I Harry-byg, der har Monte Christo- og Weihenstephanresistenskilde, ses ligeledes kraftige angreb, mens Triumph med ukendt resistenskilde kun er svagt angrebet. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at kraftige angreb i mange marker er set i sorterne Gunhild, Harry og Ida. I sorten Aramir er der set svage meldugangreb, men i mange marker. I marker med sorten Jonna er der kun set få angrebne marker og kun med svage angreb.

Gulrust (Puccinia striiformis) er ikke observeret i vinterhvedemarkerne.

BEDEROER

Nattefrost har præget adskillige bederoemarker landet over. I sidste halvdel af april og i begyndelsen af maj måned forekom der forholdsvis høje dagtemperaturer, men med lange perioder med kølige nætter, og hvor temperaturen enkelte steder nåede helt ned til -8 til -9°C . Dette hæmmede bederoernes vækst, og navnlig bederoer, sået omkring midten af april måned, fik disse rodbrandlignende symptomer, hvor det øverste af kimstænglen blev mørktfarvet. Ved nærmere eftersyn kunne der på de første par meget små løvblade ses en mørk vissen bladkant. Kimbladene var tillige meget tykke og meget påvirkede af frost. Under dette væksttrin, hvor roerne stod meget i stampe, blev de ofte tillige hæmmet yderligere ved angreb af thrips og/eller runkelroebiller. Thripsene har raspet på overhuden af kimstænglen og derved banet yderligere vej for kulden. Ved udgangen af maj måned synes disse roer i stort omfang at have rettet sig. Jon Birger Pedersen, Ringe, skriver, at der først i maj måned blev set nogle marker med rodbrandlignende symptomer, og der blev sået enkelte marker om. Marker, som så ret hårdt angrebet ud, er nu tilsyneladende kommet sig og uden varige mén. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at i bederoerne er der i år set en del kuldeskader. Det er især på Midtfyn, at disse rodbrandlignende symptomer ses. Søren Christiansen, Kalundborg, skriver, at der først på måneden fandtes mange bederoemarkere i et område vest for Tissø langs Storebælt med symptomer, der kunne forveksles med rodbrandangreb. Der kunne i enkelte marker være op til 90% af roeplanterne, der stod med en kimrod, mørkfarvet lige ved jordoverfladen. Skaderne var klart værst jo mere tør og løs jorden var i de øverste 2-3 cm. Der blev op til midten af maj måned omsået ca. 1100 ha. Det mest sandsynlige er, at det er en kombination af kulde (nattefrost) og underjordiske thripsangreb. Jørgen Ravn, Fensmark, skriver, at der langs kystområdet Korsør-

Slagelse-Stillinge-Gørlev området er blevet set nogle meget kraftige angreb af rodbrandlignende angreb. En kraftig indsnævring lige i jordoverfladen og sortfarvning er blevet iagttaget, men der kunne ikke isoleres angreb fra de syge roer. Åge Mølgaard, Slagelse, omtaler ligeledes, at mange bederoeplanter stod med en sort kimstængel på et kortere eller længere stykke lige under jordoverfladen. Dette skyldes en kombination af kulde og thripsangreb. En del marker blev omsået. Fra Møn skriver Søren Hansen, Stege, at frostvejre og stærkt tørrende blæst i slutningen af april, måske i forbindelse med lidt dyb såning i løs jord, har forårsaget kraftig, rodbrandlignende skade på kimstænglen lige under jordskorpen. Roerne led kraftigt, og adskillige marker måtte sås om. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at mange sukkerroer, der blev sået meget tidligt, hvilket vil sige de sidste dage af marts og de første 2 dage af april, har været meget syge i roden. Generelt har disse tidligt såede marker stået med et meget lavt plantetal, dvs. omkring 50.000 planter pr. ha., og der er da også blevet sået enkelte marker om. Der er også her set en del planter med sorte kimstængler, men disse planter synes nu her sidst i maj måned at have regenereret.

Bedeskimmel (Peronospora farinosa f. sp. betae) er ikke konstateret i frøroemarkerne i dette forår.

Virusgulrot (Beta virus 4) er ikke konstateret i frøroemarkerne.

Rodbrand (Phoma betae, Pythium spp. o.a.) er kun set med svage, ubetydelige angreb. I begyndelsen af maj fik Oplysningstjenesten indsendt roeplanter fra mange egne af landet, alle med rodbrandlignende symptomer. Ved nærmere undersøgelse viste det sig, at der ikke var tale om svampesygdom.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Frost. Svend Eg, Brande, omtaler enkelte rapsmarker, sået på humusjorder, som er frosset helt ned i maj måned.

Kålskimmel (Peronospora parasitica) blev sidst i maj måned set i mange både vinter- og vårrapsmarker. Carl Åge Pedersen, Ålborg, omtaler således begyndende angreb i mange vårrapsmarker sidst i måneden.

Storknoldet knoldbægersvamp (Sclerotinia sclerotiorum). I de udlagte depoter med svampens hvilelegemer skete der i maj måned ingen fremspiring af apothecier i vinterraps. D. 23. maj blev der udsendt varsling for svampesygdomme i vinterraps, hvor det bl.a. blev nævnt, at der ikke for nærværende var risiko for angreb af knoldbægersvampen i vinterrapsmarkerne, hvorfor en kemisk bekæmpelse ikke kunne anbefales.

KARTOFLER

Fremspiringen af kartoflerne blev de fleste steder bedømt som tilfredsstillende. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver således, at kartoflerne er spiret pænt frem, men at der dog kan forekomme lidt rodfiltsvamp. Peder Stendevad, Grindsted, skriver ligeledes om gennemgående pæn fremspiring i markerne. De forvarmede og forspirede kartofler har spiret bedre end de kartoffelpartier, der lægges umiddelbart efter opsorteringen. Erik Christensen, Løgumkloster, omtaler en enkelt mark med meget dårlig fremspiring. Årsagen til den dårlige fremspiring var Fusariumangreb i kartoflerne, selv om der var tale om AA-kartofler fra kartoffelsektionen.

Ole Bagger

SKADEDYR PÅ LANDBRUGSPANTER

KORN OG GRÆS

Havrenematoden (Heterodera avenae) har været uden betydning i foråret 1984. Der er kun set yderst få, som regel kun svage angreb. Erik Christensen, Løgumkloster, omtaler et enkelt meget kraftigt angreb i en havremark.

Rugthripsen (Limothrips denticornis) og kornthripsen (L. cerealium) har optrådt ret tidligt i vintersædmarkerne. Omkring midten af maj måned kunne man, navnlig i de sydlige egne, begynde at se de gullige skedeblade, hvorunder der gemte sig en del thrips, både de voksne sorte og de grønne larver.

Havrebladlusen (Rhopalosiphum padi), kornbladlusen (Sitobion avenae) og græsbladlusen (Metopolophium dirhodum) blev i kornmarkerne iagttaget i de sidste dage af maj måned. Havrebladlusene havde overvintret i meget ringe omfang på hægen, og det menes derfor, at bladlusene er kommet med sydøstlige vinde fra vore nabolande på kontinentet.

Smælderlarver (Agriotes spp.) har kun optrådt med enkelte og fortrinsvis svage angreb. Angrebene i kornmarkerne er set primært i bygmarker, sået efter flere år med græs. J.E. Paulsen, Fåborg, omtaler således en enkelt mark efter flerårig græs, som var stærkt angrebet både af stankelbenlarver og af smælderlarver. Også fra Bornholm omtaler Frits Christensen, Åkirkeby, svage angreb af smælderlarver i en del vårbygmarker. Angrebene blev set efter kornets fremspiring i begyndelsen af maj måned.

Stankelbenlarver (Tipula paludosa) har optrådt med ret stærke angreb i mange forskellige afgrøder, men også i korn. Angre-

bene er set med noget kraftigere angreb i Jylland. Carl Åge Pedersen, Ålborg omtaler således mange kraftige angreb både i korn, men også i etablerede græsmarker. N.J. Winge, Støvring, omtaler ligeledes angreb mange steder i korn, sået efter græs. Angrebene synes meget spredte. Poul Olsen, Hobro, omtaler angreb af stankelbenlarver, som har været ret almindelige i år. Især på lave partier i marken efter ompløjet græs og i særlig grad på husmusarealer har der været ret voldsomme angreb. 1½ til 2 liter parathion pr. ha har i år haft en meget fin effekt. Fra Herningegnen skriver H. Dollerup-Nielsen, at angreb af stankelbenlarver har været usædvanligt ondartede, og det gælder både vårsædmarker, græsmarker og bederoemarkere. Enkelte græsmarker har måttet pløjes om, og i andre marker er der mere eller mindre døde pletter som følge af larvernes gnav. Det er de ældre marker, der er skadet, mens 1.års markerne klarer sig godt. Kr. Jensen, Kibæk, omtaler ualmindelig kraftige angreb på "disponerede" arealer, samt andre steder hvor angreb ikke har kunnet forventes, men hvor der måske har været tale om pletvis spildgræsplanter eller kvik. Angrebene ses i hvert fald oftest efter dårlige kornmarker som følge af vejrforholdene i 1983. Svend Eg, Brande, omtaler mange kraftige angreb i gamle græsmarker, og ompløjning har været nødvendig i flere tilfælde. Der er tillige set meget stærke angreb i vårsæd, samt i roer med græs som forfrugt. G. Bank Jørgensen, Give, omtaler ligeledes ret stærke angreb i enge og afgrøder sået efter græs, især på humusholdige jorder. Niels Uth, Grindsted, omtaler, at stankelbenlarveangrebene i næsten 2 måneder har været ret kraftige, navnlig i ældre græsmarker, samt i byg efter græs. Selv efter kvikbefængte bygmarker har der været angreb. Sv. Aa. Hansen, Janderup, omtaler ligeledes mange hårde angreb af stankelbenlarver både i græsmarker og i afgrøder sået efter græs, også i visse tilfælde hvor forfrugten har været korn med italiensk rajgræs som efterafgrø-

de. Carl Nielsen, Højer, omtaler kraftige angreb i gamle græsmarker samt i grønjordskorn, specielt i områder omkring Højer forsøgsstation. Den megen nattekulde i maj måned gjorde bekæmpelsen noget mangelfuld. Også på Fyn er der set enkelte angreb. Kr. Brødsgaard, Ejby, omtaler enkelte angreb i korn, sået efter græs. Jon Birger Pedersen, Ringe, omtaler en enkelt mark, sået efter flerårig græs, som er fundet svært beskadiget især på en plet med forholdsvis løs jord. Stankelben ser ellers ikke ud til at være det store problem.

Hårmyglarver (Bibio hortulanus) har ikke i foråret 1984 været det store problem. Der er kun set enkelte angreb i kornmarkerne. I sidste halvdel af maj måned sværmede hårmyggene ellers i meget stort tal i bederoemarkerne.

Fritfluen (Oscinella frit). Overlevelsesprocenten af fritfluer var forholdsvis høj, og begyndende flyvning blev konstateret i midten af maj måned, hvorfor der d. 16. maj blev udsendt en Planteværnsmeddelelse, som sagde, at der kunne forventes væsentlig flyvning i de næste 3-4 uger. I Planteværnsmeddelelsen blev der meddelt, at der kunne være stor risiko for angreb efter 20. maj i havre og majs, hvis planterne ikke var nået ud over 3-bladstadiet, hvilket ville sige, at der på daværende tidspunkt kun kunne være tale om sent såede arealer.

Kornbladbillen (Oulema melanopus). R. Munch-Andersen, Odense, skriver, at der i de fleste bygmarker blev set en ret kraftig æglægning i de sidste dage af maj. Der blev tillige set begyndende angreb af larverne i mange kornmarker.

BEDEROER

Springhaler (Onychiurus spp.). Carsten Ulrik Hansen, Ringsted, skriver, at springhaler er iagttaget i en del bederoemar-

ker. Foruden den direkte skade kan de muligvis også have haft betydning for udviklingen af rodbrandlignende symptomer i forbindelse med bl.a. nattefrosten.

Kålthripsen (Thrips angusticeps). I adskillige bederoemarker har der været en del thrips, som i forbindelse med den lange periode med hyppig nattefrost fra midten af april til midten af maj har kunnet holde bederoerne tilbage. Mange arealer er blevet behandlet med et insekticid, men med svigtende held, idet thripsene befandt sig underjordisk på grund af de kølige vejrforhold. De sorte rodbrandlignende stængelstykker kan skyldes thripsenes raspen på overhuden, hvorved nattefrosten har haft bedre indfaldsveje. Der har ikke altid været tale om kålthrips, idet angrebene synes at være set værst efter korn. Angreb er også set i bederoer, hvor der ikke har været andet end korn i de foregående 7-8 år. Det synes som om også rugthripsene og kornthripsene har formået at skade bederoerne og givet de omtalte symptomer, som ikke før er set herhjemme. I marker, hvor der er anvendt granulerede insekticider, er skaderne mindre. Der er set angreb af thrips i bederoer landet over (Harald Pedersen, Thisted, H.P. Nielsen, Bjerringbro, K.A. Nielsen, Rønde, J.E. Paulsen, Fåborg, Jon Birger Pedersen, Ringe, R. Munch-Andersen, Odense, Søren Christiansen, Kalundborg, Aa. Mølgaard, Slagelse, Claus S. Madsen, Roskilde, Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster og Frits Christensen, Åkirkeby).

Bedelusen (Aphis fabae). Ved en undersøgelse af 70 benvedlokaliteter på Øerne i foråret blev der ikke konstateret overvin-trede æg eller bedeluser, hvorfor prognosen, udsendt 29. maj, udtalte, at der ikke kunne forventes tidlige angreb af bedeluser i bederoemarkerne i 1984. Der er i maj måned heller ikke konstateret angreb af bedeluser i bederoemarkerne.

Stankelbenlarver (Tipula paludosa) har angrebet en del bederoemarker, sået efter græs. Angrebene har flere steder været ret kraftige.

Viklerlarver (Cnephasia spp.) har i sidste halvdel af maj måned været ret udbredte i mange bederoemarker, hvor larverne har spundet bladene sammen.

Den matsorte ådselbille (Blitophaga opaca) samt dens larve har kun optrådt med yderst svage angreb, som dog bedømmes som lidt mere udbredt end i de nærmest foregående år. Angrebene har i 1984 slet ikke haft den samme karakter som i 1981, hvor der forekom usædvanligt kraftige angreb, primært i Jylland.

Runkelroebillen (Atomaria linearis) har været ret udbredt i mange bederoemarker i maj måned, men angrebene bedømmes langt overvejende som svage. Angreb af runkelroebiller har i år i enkelte marker vist sig med karakteristiske gnav på kimstænglen, hvor der dannedes små runde huller. I år har der dog været mere udbredte angreb af billerne, som har gnavet på løvbladernes grønne dele. Søren Hansen, Stege, skriver, at i år har der været ret kraftige angreb i marker med roer hvert 2. eller hvert 3. år. Granulaterne har kun haft begrænset virkning. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, omtaler ligeledes meget udbredte angreb, men dog mest i marker, hvor der også i 1983 var bederoer.

Roegnaveren (Cneorrhinus plagiatus). H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at der i en mængde bederoemarker blev set angreb af roegnavere sidst på måneden. I den ene ende af marken blev roerne så stærkt svækket, at det kunne ses på lang afstand, og en del roer er blevet så stærkt begravet, at de ikke kommer igen. Også på Nordfyn er der set angreb af

roegnaveren, som på en gammelkendt lokalitet igen i år har ødelagt en del roer.

Hårmyg (Bibio hortulanus). I adskillige bederoemarker, som i foråret er tilført staldgødning blev der i maj måned set meget stor aktivitet af hårmyggene, der lagde æg i markerne. I sådanne marker kan der til næste år forventes udtynding af f.eks. en vårsædafgrøde. Insekticidafsvampningen af kornet kan have en vis virkning, men bedømmes dog nok for ringe, hvorfor man i sådanne marker måske også skulle tænke på at øge udsædsmængden noget.

Bedefluen (Pegomyia hyoscyami) fløj i de sidste dage af maj ret talrigt, og der blev lagt en del æg. Enkelte steder blev de første larveminer set. R. Munch- Andersen, Odense, skriver, at der findes almindeligt svage angreb af bedefluens larve, men at der er stærkere angreb ved kysterne samt på Østfyn. Fra Lolland-Falster skriver Kaj. N. Eriksen, at der kun er set få og små angreb. Frits Christensen, Åkirkeby omtaler en del æglægning af bedefluerne, men at der ikke er set egentlige skader af larverne endnu.

KÅLROER; RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Kålthripsen (Thrips angusticeps) har i kålroer og rapsmarker optrådt med lidt kraftigere angreb end i de foregående år.

Glimmerbøssen (Meligethes aeneus) har i foråret kun optrådt med moderate angreb. I de sidste halve snes dage af maj måned skete der dog en ret kraftig indflyvning til vårrapsmarkerne. Angrebene bedømmes da også i vårrapsen i de allerfleste egne af landet som forholdsvis svage.

Skulpesnudebiller (Ceutorrhynchus assimilis) har optrådt meget udbredt, men dog hovedsagelig med svage angreb i vinterrapsmarkerne. H.P. Nielsen, Bjerringbro, og Poul Olsen, Hobro, omtaler dog en del angreb af skulpesnudebiller i vinterrapsen, og hvor bekæmpelse har været udført op til flere gange. Fra Bornholm omtaler Frits Christensen ligeledes, at forekomsten af skulpesnudebiller har været almindeligt udbredt i de korsblomstrede afgrøder siden den varme periode i dagene 18.-20. maj. Efter den første bekæmpelse har der nu her i begyndelsen af maj været en kraftig tilflyvning af skulpesnudebiller i de korsblomstrede frøafgrøder.

Skulpegalmyggen (Dasyneura brassicae) begyndte at flyve omkring d. 20. maj. D. 23. maj udsendte Planteværnscentret i Lyngby varslings for skulpegalmyggens 1. generation, hvori var anført, at der kun kunne forventes svage angreb. Ved en undersøgelse i 1983, omfattende 28 lokaliteter med vinterraps, blev der fundet 2,2% skulper pr. plante angrebet af skulpegalmyg. Angrebsprocenten blev baseret på indsamlede planteprøver og viste, at populationstætheden var relativ lav, hvorfor der ikke synes at være baggrund for kraftige angreb i 1984. I de sidste dage af maj måned kunne der i randen af en del vinterrapsmarker iagttages angreb af skulpegalmyggens larver.

KARTOFLER

Coloradobiller (Leptinotarsa decemlineata). I maj måned har Statens Plantetilsyn konstateret fund på 52 lokaliteter landet over. På de fleste steder er der tale om fund i private haver. Fundene er gjort i Sønderjylland, Sydfyn, Ærø, Langeland, Lolland-Falster og Bornholm. På Sjælland er der fundet biller i Hornsherred, men også helt oppe ved Nykøbing Sjælland. Der er i mange tilfælde tale om biller, som har overvintret og enten er gravet op eller kommet op i de sidste dage af maj. På 3

lokaliteter, 2 på Langeland og 1 ved Ribe, er der tillige set æghobe på kartoffelbladene.

Ole Bagger

SYGDOMME OG SKADEDYR PÅ HAVEBRUGSPANTER

Klimaskader. Med de lave nattemperaturer, som forekom i begyndelsen af måneden, skete der en del skader på forskellige frilandsafgrøder. Således blev mange af de tidlige jordbær skadet, idet blomsterne blev ødelagt af nattefrosten. I frugttræer er der iagttaget skader på kronbladene, men hvorvidt selve frugtanlægget har taget skade, må den kommende tid vise. Griflen har tilsyneladende været intakt.

Mange kulturer, der har været dækket af plast, har fået mindre frostskafer. Det er især de dele af planterne, som har berørt plasten, der er blevet skadet. I kinakål har temperaturforholdene fremmet blomsterdannelsen, så hoveddannelsen ikke er fuldt i orden.

Kålbrot (Plasmodiophora brassicae) er konstateret i enkelte hold kinakål, hvor hele jordpotten var fyldt med kålbrotknunder. Angrebets placering og udvikling tyder på, at svampen meget tidligt i kulturen er kommet ind i jordpotten, muligvis på grund af utilstrækkelig rengøring af emballage.

Pythium spp. og Phytophthora spp. er meget almindelige i mange potteplante kulturer, ligesom de også findes i agurker i hus. Angrebene tager gennemgående fart hver gang, der er større omslag i vejret, hvilket kan tyde på, at de til en vis grad er betinget af, at den automatiske styring af kulturerne ikke er indstillet til at skulle klare større klimaændringer.

Ferskenblæresyge (Taphrina deformans) er fundet med betydeligt svagere angreb end de, der forekom i 1983. Angrebsstyrken er tilsyneladende afhængig af fugtighedsforholdene i den tidlige vækstsæson.

Pæreskurv (Venturia pirina) er der fundet enkelte angreb af i privathaver. Smitten er antagelig sket i de fugtige døgn midt på måneden.

Gråskimmel (Botrytis cinerea) er konstateret i mange agurk- og tomatkulturer. Angrebene starter sædvanligvis de steder, hvor planterne er blevet såret i forbindelse med beskæringer.

Jordbørnematoder (Aphelenchoides spp.) har ved deres angreb været årsag til, at en del kulturer har været meget uens i udvikling. De udbredte angreb er sandsynligvis eftervirkninger af de angreb, som blev registreret i det fugtige forår 1983.

Sørgemyg (Sciara spp.) findes almindeligt både i frit udplantede og i pottede kulturer i væksthuse. Larvernes gnav i rødder og kallusdannelser forårsager ofte, at forskellige svampe, som Pythium og Phytophthora, kan vinde indpas.

Stankelben (Tipula paludosa) har ved et kraftigt larvegnav ødelagt mange græsplæner. I enkelte tilfælde har larverne også angrebet andre afgrøder; men det har specielt været i tilfælde, hvor der har været anvendt jord fra græsarealer til disse afgrøder.

Skudspidsmide (Hemitarsonemus latus) forekommer jævnligt i forskellige kulturer, f.eks. Jasminum og Hedera. Selv om gartnerne er fuldt fortrolige med bekæmpelsen af miderne, får angrebene tit for stor udbredelse, inden bekæmpelsen sætter ind.

Frostmålere og knopviklere (Cheimatobia spp. og Tortricidae) findes almindeligt i mange privathaver, hvor larverne ved de-

res gnav ødelægger mange blomsterklaser i frugttræerne
(æbler - pærer).

Lars A. Hobolth

